

Ochrona Środowiska

dr inż. Adam Wasilewski

adam.wasilewski@ierigz.waw.pl

Szkolenie zorganizowane dla Aktywu Rolniczego i Wiejskiego ZZRIOW „Regiony”

Rolnictwo – emisja gazów cieplarnianych (GHG)

- Udział rolnictwa w emisji GHG wynosi w UE 9%,
- Jest to trzeci co do wielkości udział emisji GHG sektor gospodarczym UE,
- 60% stanowi podtlenek azotu, pochodzący z nawożenia mineralnego i gospodarki odpadami naturalnymi.

Emisja GHG w rolnictwie polskim (bez uwzględnienia emisji spowodowanych zużyciem energii w rolnictwie)

- 0,16% dwutlenku węgla (CO₂),
- 29,81% metanu (CH₄)
- 78% podtlenku azotu (N₂O).

Emisja GHG w rolnictwie polskim (po uwzględnieniu emisji spowodowanych zużyciem energii w rolnictwie)

- dwutlenku węgla - 27,0%,
- metanu - 35,8%,
- podtlenku azotu - 36,5%,
- gazów fluorowanych - 0,7%

Emisja według źródeł

- z fermentacji jelitowej – 30,7%,
- z zagospodarowania odchodów zwierzęcych – 9,1%,
- z produkcji roślinnej – 32,6%,
- ze zużycia energii – 27,5%

Prawo wodne

- Ustawa Prawo wodne wdraża dyrektywę Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącą ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego oraz reguluje korzystanie z zasobów wodnych oraz odprowadzanie ścieków do gruntu i wód przez gospodarstwa rolne.
- Ustawa ta obowiązuje rolników przede wszystkim do znajomości zasad zwykłego i szczególnego korzystania z zasobów wód oraz emisji ścieków do gruntu i wód, co wymusza na nich konieczność monitorowania zużycia wody i emisji ścieków, w celu ustalenia czy nie została przekroczona wartość graniczna **5m³** na dobę. Wiele uregulowań dotyczy nie tylko skali zużycia wody, czy wielkości emisji ścieków, ale także możliwości rolniczego wykorzystania ścieków.

Wykorzystanie ścieków w gospodarstwach rolnych

- Zgodnie z prawem rolnicy mają możliwość wykorzystania do nawadniania gruntów oraz ich nawożenia ścieków bytowych oraz ścieków komunalnych, ścieków przemysłowych biologicznie rozkładalnych oraz wód odprowadzanych z obiektów chowu lub hodowli ryb.
- Wykorzystanie ścieków wymaga jednak uzyskania pozwoleń wodnoprawnych lub pozwoleń zintegrowanych, w których określone są roczne i sezonowe dawki ścieków.
- Dawki te muszą być dostosowane do zapotrzebowania roślin na azot, potas oraz wodę, a także do procesów samooczyszczania gleby.
- Rolnicze wykorzystanie ścieków uzależnione jest również od warunków atmosferycznych, rodzaju upraw (np. niedopuszczalne jest stosowanie ścieków do nawadniania w przypadku roślin spożywanych w stanie surowym), poziomu wód gruntowych czy ukształtowania terenu.
- Pozyskanie wiedzy z zakresu uwarunkowań rolniczego wykorzystania ścieków może, w kontekście ustawy, przyczynić się do ograniczenia kosztów produkcji, np. związanych z nawadnianiem. Z drugiej strony, znajomość tych uwarunkowań pozwoli rolnikowi uniknąć kar związanych z łamaniem przepisów ustawy.

Kary finansowe

- stosowanie nawozów niezgodnie z przepisami;
- przechowywanie odchodów zwierzęcych niezgodnie z przepisami;
- prowadzenie dokumentacji realizacji programu działań niezgodnie z przepisami albo za jej brak;
- brak planu nawożenia azotem, jeżeli jest wymagany zgodnie z przepisami.

Kogo dotyczy obowiązek przygotowania planu nawożenia

- Podmiotów prowadzących chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior;
- Podmiotów prowadzących produkcję rolną w ramach gospodarstwa rolnego o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, lub uprawiających uprawy intensywne na gruntach ornych na powierzchni powyżej 50 ha, lub utrzymujący obsadę większą niż 60 DJP według stanu średniorocznego;
- Podmiotów nabywających nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny do bezpośredniego rolniczego wykorzystania w celu nawożenia lub poprawy właściwości gleby od podmiotu importującego nawóz naturalny lub produkt pofermentacyjny.

Małe gospodarstwa

- Podmioty prowadzące produkcję rolną na powierzchni większej lub równej 10 ha użytków rolnych lub utrzymujące zwierzęta gospodarskie w liczbie większej lub równej 10 DJP według stanu średniorocznego zobowiązane są do posiadania planu nawożenia azotem albo obliczenia maksymalnych dawek azotu.

Sporządzanie planu nawożenia azotem

- Aplikacja dostępna na stronie
 - <https://www.cdr.gov.pl/aktualnosc/57-cdr-informuje/2784-aplikacje-do-sporzadzania-planu-nawozenia-azotem-do-wyliczania-maksymalnych-dawek-azotu>
- [Program nawożenia](#)
- [Maksymalne dawki azotu](#)

Jakość handlowa artykułów rolno-spożywczych i bezpieczeństwo żywności

- Prowadząc produkcję rolną, rolnicy powinni posiadać wiedzę o regulacjach wynikających z **Ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych** .
- Stosowanie się rolników do przepisów tej ustawy ma zapewnić spełnienie wymagań jakościowych Unii Europejskiej względem artykułów rolno-spożywczych

Jakość handlowa artykułów rolno-spożywczych i bezpieczeństwo żywności

- rozporządzenia (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia **zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt** (Dz. Urz. UE L 165 z 30.04.2004, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 3, t. 45, str. 200),
- rozporządzenia Komisji (WE) nr 1249/2008 z dnia 10 grudnia 2008 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wdrożenia **wspólnotowych skal klasyfikacji tusz wołowych, wieprzowych i baranich** oraz raportowania ich cen (Dz. Urz. UE L 337 z 16.12.2008, str. 3, z późn. zm.),
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1169/2011 z dnia 25 października 2011 r. w sprawie **przekazywania konsumentom informacji** na temat żywności, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1924/2006 i (WE) nr 1925/2006 oraz uchylenia dyrektywy Komisji 87/250/EWG, dyrektywy Rady 90/496/EWG, dyrektywy Komisji 1999/10/WE, dyrektywy 2000/13/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, dyrektyw Komisji 2002/67/WE i 2008/5/WE oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 608/2004 (Dz. Urz. UE L 304 z 22.11.2011, str. 18, z późn. zm.),

Jakość handlowa artykułów rolno-spożywczych i bezpieczeństwo żywności

- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 549),
- rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. **ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych** oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671, z późn. zm.),
- dyrektywy Rady 89/396/EWG z dnia 14 czerwca 1989 r. w **sprawie wskazówek lub oznakowań identyfikacyjnych partii towaru**, do której należy dany środek spożywczy (Dz. Urz. WE L 186 z 30.06.1989, str. 21, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 10, str. 1).

Regulacje zawarte w ustawie nie dotyczą:

- artykułów rolno-spożywczych wytwarzanych na własny użytek,
- materiału siewnego roślin rolniczych, ogrodniczych i zielarskich w rozumieniu przepisów o nasiennictwie,
- wymagań zdrowotnych, sanitarnych, weterynaryjnych i fitosanitarnych dotyczących artykułów rolno-spożywczych określonych w odrębnych przepisach,
- jakości handlowej owoców i warzyw w zakresie uregulowanym w przepisach Unii Europejskiej.

Ochrona przyrody

- Istotne znaczenie w tym zakresie mają regulacje dotyczące prowadzenia produkcji rolnej na obszarach chronionych, a zwłaszcza Natura 2000.
- Rolnicy prowadzący działalność na tych obszarach powinni, zgodnie z ustawą, stosować się do zasad zapewniających utrzymanie przedmiotu ochrony.
- W przypadku produkcji rolnej dotyczy to przede wszystkim kierunków kształtowania przestrzeni produkcyjnej oraz zalesiania lub wyłączania z tego procesu pewnych obszarów.
- Ograniczenia związane z prowadzeniem produkcji rolnej na obszarach Natura 2000 wynikają z planów ochrony, które sporządzane są dla poszczególnych obszarów. Specyfika danego obszaru warunkuje więc kierunki produkcji rolniczej.

Gospodarowanie gruntami rolnymi

- Zasady gospodarowania gruntami rolnymi wynikają z Ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych .
- Zgodnie z Ustawą właściciel gruntów stanowiących użytki rolne oraz gruntów zrekultywowanych na cele rolne jest obowiązany do przeciwdziałania degradacji gleb, w tym szczególnie erozji i ruchom masowym ziemi.
- W przypadku postępującej degradacji Starosta może nakazać właścicielowi gruntów rolnych zalesienie, zadrzewienie lub zakrzewienie gruntów, lub założenie na nich trwałych użytków zielonych.
- Ponadto, na właścicielu ciąży obowiązek utrzymywania w stanie sprawności technicznej urządzeń przeciwoerozyjnych oraz urządzeń melioracji szczegółowych.
- Dodatkowo, jeżeli z winy właściciela gruntów, spowodowanej nieprzestrzeganiem przepisów o ochronie roślin uprawnych przed chorobami, szkodnikami i chwastami, wójt, w drodze decyzji, może nakazać wykonanie w określonym terminie odpowiednich zabiegów.

Działalność na gruntach położonych na obszarach ograniczonego użytkowania (wokół zakładów Przemysłowych)

- Zgodnie z przepisami ustawy rolnicy powinni dostosować tę działalność do wytycznych zamieszczonych w przygotowywanym przez gminę planie gospodarowania na tych gruntach

Plan gospodarowania

- rodzaje występujących zanieczyszczeń i ich stężenie;
- wpływ zanieczyszczeń lub innego szkodliwego oddziaływania na istniejący sposób zagospodarowania, z ewentualnym podziałem strefy ochronnej na części;
- aktualne kierunki produkcji roślinnej oraz wielkość tej produkcji;
- rośliny, które mogą być uprawiane, zalecenia dotyczące ich uprawy oraz proponowany sposób ich gospodarczego wykorzystania;
- sposób przeciwdziałania zmniejszeniu wartości użytkowej gleb;
- spodziewany poziom globalnej produkcji rolniczej lub leśnej;
- wykaz gospodarstw rolnych prowadzących produkcję rolniczą;
- wysokość przewidywanych odszkodowań z tytułu obniżenia poziomu produkcji lub zmiany kierunku produkcji;
- ewentualne obowiązki związane z prowadzeniem produkcji zwierzęcej, w tym również rybackiej;
- ewentualne nakłady niezbędne do zmiany kierunków produkcji;
- przewidywany obszar i koszty nabycia gruntów przez zakład przemysłowy.

BHP

- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 sierpnia 2017 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy obsłudze zwierząt gospodarskich ;
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 27 czerwca 1997 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy magazynowaniu, przetwórstwie zbóż i produkcji pasz pochodzenia roślinnego ;
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 czerwca 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy stosowaniu i magazynowaniu środków ochrony roślin oraz nawozów mineralnych i organiczno-mineralnych ;
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 12 stycznia 1998 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy obsłudze ciągników, maszyn, narzędzi i urządzeń technicznych stosowanych w rolnictwie .